

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet mellan Republiken Finlands regering och Konungariket Sveriges regering om polissamarbete i gränsområdet samt med förslag till lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet mellan Republiken Finlands regering och Konungariket Sveriges regering om polissamarbete i gränsområdet samt med förslag till lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen (RP 92/2023 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 4/2024 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- polisdirektör Hannele Taavila, inrikesministeriet
- lagstiftningsråd Veli-Pekka Hautamäki, justitieministeriet
- specialsakkunnig Maria Hauptmann, justitieministeriet
- polisinspektör Tony Everhall, Polisstyrelsen
- polischef Esa Heikkinen, polisinrättningen i Lappland
- polisjurist Jan Fordell, polisinrättningen i Lappland
- kriminalöverinspektör Sanna Luoma, polisinrättningen i Lappland
- organisationschef Mika Nygård, Finlands Polisorganisationers Förbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- utrikesministeriet.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att riksdagen godkänner avtalet mellan Republiken Finlands regering och Konungariket Sveriges regering om polissamarbete i gränsområdet. Dessutom föreslås det att skjutvapenlagen ändras.

Betänkande FvUB 6/2024 rd

Propositionen innehåller ett förslag till ikraftträdandelag där det förutom sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen också föreskrivs om genomförandet av avtalet i Finland.

Syftet med avtalet är att fördjupa polissamarbetet mellan länderna och på så sätt ytterligare förbättra upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet samt bättre förebygga, upptäcka och utreda brott i gränsområdet mellan länderna. I Finland ska avtalet tillämpas i kommunerna Enontekis, Kolari, Muonio, Pello, Torneå och Övertorneå. I Sverige ska avtalet tillämpas i kommunerna Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Avtalet innehåller bestämmelser om brådskande åtgärder efter begäran och utan begäran. I båda fallen kan en myndighet i den andra staten korsa gränsen och vidta åtgärder endast om det är fråga om att avvärja ett allvarligt brott som är förenat med fara som utgör ett hot eller ett överhängande hot mot en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet.

Enligt förslaget görs dessutom de ändringar i skjutvapenlagen som samarbetet enligt avtalet förutsätter.

Avtalsparterna ska underrätta varandra när de nationella åtgärder som krävs för ikraftträdandet av avtalet har vidtagits. Avtalet träder i kraft första dagen i andra månaden efter att den senare underrättelsen har tagits emot. Lagen om sättande i kraft av avtalet och lagen om ändring av 17 § i skjutvapenlagen avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Avtalet om polissamarbete mellan Finland och Sverige

I propositionen föreslås det att riksdagen godkänner avtalet mellan Konungariket Sveriges regering och Republiken Finlands regering om polissamarbete i gränsområdet. Syftet med avtalet är att effektivisera polissamarbetet mellan länderna och därmed också upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet samt att mer effektivt förebygga, upptäcka och utreda brott i gränsområdet mellan länderna. I Finland ska avtalet tillämpas i kommunerna Enontekis, Kolari, Muonio, Pello, Torneå och Övertorneå. I Sverige ska avtalet tillämpas i kommunerna Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Propositionen innehåller dessutom ett förslag till blandad ikraftträdandelag där det förutom sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftning också ska föreskrivas om genomförandet av avtalet (lagförslag 1). I skjutvapenlagen (1/1998) föreslås de ändringar som samarbetet enligt avtalet förutsätter (lagförslag 2).

I avtalet finns bestämmelser om den ena partens polisverksamhet i den andra staten i två typer av brådskande situationer. För det första kan polisen i det land som ansöker om bistånd begära bistånd av den andra parten i en brådskande situation i gränsområdet, där åtgärder måste vidtas för att ingripa mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet.

Betänkande FvUB 6/2024 rd

tet. Målet är att den närmaste polispatrullen då ska bege sig till platsen och hantera situationen tills värdstatens polis hinner dit. Därefter övertas ansvaret av värdstatens tjänstemän. Det ska alltid vara frivilligt att ge bistånd.

För det andra möjliggör avtalet om polissamarbete bistånd utan begäran från den andra parten. I brådskande situationer ska behöriga tjänstemän från en part, utan begäran från värdparten, få korsa gränsen och i gränsområdet vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att avvärja omedelbar fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. Detta gäller endast om det finns en risk för att faran ska inträffa innan värdpartens tjänstemän hinner anlända och agera.

Avtalet gäller ett nytt slags samarbete mellan poliserna i Finland och Sverige. Samarbetet skiljer sig från sådant samarbete som bedrivs med stöd av Prümrådsbeslutet¹, såsom gemensamma insatser, i och med att avtalet gäller direkt verksamhet som inte planerats eller avtalats om på förhand. Det är i regel fråga om samarbete som utförs på den andra avtalspartens begäran och uppdragen hör till polisens brådskande larmuppdrag.

En annan förändring som avtalet innebär jämfört med nuläget är att en finsk eller svensk polisman kan korsa riksgränsen för att sköta ett brådskande polisuppdrag i den andra staten utan att det är fråga om en situation som uppstått i polismannens hemstat. Exempelvis är det redan i nuläget möjligt att fortsätta förföljande över landgränsen enligt Schengenregelverket (FördrS 23/2001). De biståndssituationer som skrivits in i avtalet är avgränsade till de allra mest brådskande larmuppdragen nära landgränsen i norr.

Prümfördraget (FördrS 53 och 54/2007), till vilket Finland har anslutit sig, innehåller bestämmelser om effektiviserat gränsöverskridande samarbete. Artikel 25 i fördraget innehåller bestämmelser om åtgärder vid omedelbar fara. Sverige är inte part i Prümfördraget. Således förutsätter verksamhet i gränsområdet mellan Finland och Sverige enligt artikel 25 att länderna kommer överens om saken genom ett bilateralt avtal.

Förvaltningsutskottet konstaterar att polisinrättningen i Lappland, vars distrikt omfattar de kommuner i Finland som nämns i avtalet, har långa traditioner av bilateralt samarbete med polisen i Sverige. Avtalet om polissamarbete kommer att möjliggöra ytterligare verktyg i förhållande till Prümrådsbeslutet och Schengenregelverket som redan tillämpas. Men det väntas sällan bli aktuellt att tillämpa avtalet. En väsentlig utgångspunkt för avtalet är att polisen i vardera landet även i fortsättningen ansvarar för polisuppdragen i sitt eget land. Dessutom är det frivilligt att lämna bistånd. Förvaltningsutskottet betonar att tillämpningen av avtalet förutsätter att det säkerställs att de tjänstemän som deltar i samarbetet har tillräckliga resurser och den skicklighet, kunskap och utrustning som behövs för uppgiften. Utskottet går nedan närmare in på förberedelserna inför verkställigheten.

I sitt utlåtande meddelar grundlagsutskottet att riksdagens samtycke behövs för godkännande av det avtal som avses i propositionen, att beslutet om riksdagens samtycke ska fattas med enkel majoritet och att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men lagförslag 1 bara om

¹ Rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet.

Betänkande FvUB 6/2024 rd

utskottets konstitutionella anmärkningar till dess 5 § och reglering av användningen av tjänsteväpen och maktmedel beaktas på behörigt sätt (GrUU 4/2024 rd).

Sammantaget tillstyrker förvaltningsutskottet lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Kompetens, kunskaper och utrustning

Enligt artikel 8 första stycket i avtalet om polissamarbete ska vardera parten ansvara för att alla dess behöriga tjänstemän som deltar i samarbetet har den kompetens, de kunskaper och den utrustning som krävs för uppgiften. Enligt andra stycket ska parterna samarbeta när det gäller samordning och anordnande av gemensam utbildning i de fall där det är möjligt. Parterna ska ge varandra stöd när det gäller att tillhandahålla lämpligt utbildningsmaterial om nationell lagstiftning av betydelse för avtalet.

Förvaltningsutskottet anser att tillräcklig utbildning som är frivillig för tjänstemännen är en absolut förutsättning för att det avtalsenliga samarbetet ska kunna inledas. Polisen bör känna till den relevanta svenska lagstiftningen och ha tillräckliga kunskaper i svenska för att till exempel ett samtal som kräver användning av tvångsmedel ska kunna ske på målpersonens eget språk. Utbildaren ska vara en person som har aktuella kunskaper om den lagstiftning och de föreskrifter som gäller polisväsendet i Sverige. Det måste också beaktas att personalen vid Uleåborgs ledningscentral behöver utbildning. I utbildningarna behövs grundutbildning med anknytning till verkställigheten av avtalet, utbildning som upprätthåller färdigheterna och vid behov kompletterande utbildning med tanke på eventuella ändringar i lagstiftningen. Det är således inte fråga om en utbildning av engångsnatur.

Det är värt att notera att kompetenskraven är ömsesidiga. Också svenska poliser i Finland måste ha kännedom om lagstiftning, arbetssätt och språk. Finlands officiella språk är finska och svenska, men distriktet för polisinsättningen i Lappland är enspråkigt, vilket i praktiken innebär att svenska tjänstemän ska kunna finska. I brådskande situationer är det särskilt viktigt att en främmande stats tjänstemans eventuella uppmaningar och befallningar förstås rätt. Utskottet konstaterar att uppgifternas svårighetsgrad, brådskande karaktär och frekvens i praktiken kräver tvåspråkighet eller därmed jämförbara språkkunskaper.

Den finska polisens yrkesskicklighet i krävande situationer baserar sig på utmärkt utbildning, praktik och individuell motivation för uppgifterna i fråga. Kunskaperna påverkas också i väsentlig grad av hur ofta polisen har hand om den här typen av uppdrag. De situationer som avtalet omfattar väntas bli sällsynta, och därför accentueras vikten av praktiska övningar för att eventuella situationer ska kunna skötas på det sätt som krävs.

Utöver utbildningen måste särskild uppmärksamhet fästas vid utrustningen, till exempel vilka kommunikationsmedier som används och hur ledningssystemets funktion säkerställs.

Enligt uppgifter till utskottet har utbildningens innehåll ännu inte lagts fast. Därför har man i propositionen vid kostnadsbedömningen i tillämpliga delar utgått från kostnaderna för den utbildning för förebyggande och bekämpning av organiserad brottslighet som tidigare genomförts för

Betänkande FvUB 6/2024 rd

sampatrullering mellan Finland och Sverige. Det exakta antalet personer som ska utbildas har heller inte ännu kunnat beräknas. Antalet personer som ska utbildas ska enligt utredningen bedömas i samarbete och ömsesidigt med polisen i Sverige innan avtalet börjar tillämpas. Antalet personer som ska utbildas och den utbildning som upprätthåller färdigheterna diskuteras i samband med den årliga utvärderingen. Förvaltningsutskottet betonar att lämpliga resurser bör reserveras för genomförandet av utbildningen. Också möjligheterna till EU-finansiering bör utredas.

Utifrån sakkunnigutfrågningen understryker utskottet att de uppdrag som avses i avtalet om polissamarbete i praktiken kommer att skötas endast av polismän som frivilligt har sökt sig till utbildning för dessa uppgifter och som på förhand har gett sitt samtycke till att delta i brådskande avtalsenliga uppdrag och som har visat förmåga att i praktiken klara av krävande uppgifter inom en annan stats territorium. Det ligger på arbetsgivarens ansvar att se till att de polismän som deltar i samarbetet har tillräcklig utbildning och tillräckliga språkkunskaper.

Rättssäkerhet och arbetarskydd

På ett allmänt plan noterar utskottet att polisens åtgärder till stor del är av den typen att det inte är möjligt att söka ändring i dem genom besvär eller andra rättsmedel. Polisåtgärderna riktar sig ofta till enskilda och begränsar eller hindrar deras verksamhet. Klagomål över polisens verksamhet kan anföras hos de högsta laglighetsövervakarna, med andra ord justitiekanslern i statsrådet eller riksdagens justitieombudsman, och inom polisorganisationen hos polisinrättningarna eller Polisstyrelsen.

Myndigheterna i en främmande stat kan redan i nuläget vara verksamma och utöva offentlig makt på finskt territorium om det särskilt föreskrivits och avtalats om saken med den främmande staten. Inom laglighetsövervakningen har man inte nämnvärt behandlat sådana klagomålsärenden som skulle ha gällt en utländsk polisman på finskt territorium, står det i propositionsmotiven.

Enligt artikel 6 i avtalet om polissamarbete ska värdparten ansvara för den andra statens tjänstemäns handlingar. Med tanke på medborgarnas rättsskydd kan det anses vara enklast att klagomål över en svensk polismans agerande kan anföras på samma sätt som över den finska polisens agerande. Då är det motiverat att klagomål som gäller dessa situationer i Finland i princip behandlas av de högsta laglighetsövervakarna, står det i propositionsmotiven. Enligt svensk lagstiftning har Sveriges justitieombudsman och justitiekansler rätt att övervaka svenska poliser även utomlands. Vid behandlingen av ett klagomålsärende är samarbetet mellan ländernas myndigheter viktigt.

I propositionen ingår inga uttryckliga avtalsbestämmelser eller förslag till bestämmelser om exempelvis separat begränsning av de högsta laglighetsövervakarnas behörighet. Grundlagsutskottet anser således att det inte är nödvändigt att på förhand behandla de högsta laglighetsövervakarnas behörighet genom kategoriska definitioner (se även GrUU 1/2024 rd, stycke 20). Området för laglighetskontrollen bestäms genom tolkning av grundlagens bestämmelser i tillämpningssituationerna med beaktande av särdragen i respektive situation (se även GrUU 2/2024 rd, stycke 24).

I propositionen föreslås inga ändringar i polisernas rättsskydd i fråga om hur det ordnas i internationella uppdrag. Avtalet innehåller särskilda bestämmelser om straffrättsligt ansvar, skadeståndsansvar, tjänsteförhållanden och disciplinansvar (artiklarna 9—11). I lagen om ersättning av

Betänkande FvUB 6/2024 rd

statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar (269/1974) fastställs ramvillkoren för ekonomiskt stöd för rättegångskostnader.

I ikraftträdandelagen föreslås bestämmelser om ersättning för olycksfall i arbetet som en finländsk polisman råkat ut för i Sverige. Avtalet innehåller inga bestämmelser om den saken. Enligt den föreslagna ikraftträdandelagen gäller i fråga om ersättning för olycksfall i arbetet vad som föreskrivs i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015). En finländsk polisman har således samma skydd i fråga om olycksfall i arbetet som när han eller hon arbetar i Finland.

Ett enhetligt arbetssätt för polispatruller och ett entydigt ledningssystem, där rätten att fatta beslut och det ansvar som det medför är tillskrivna rätt person, är av väsentlig betydelse för arbetarskyddet. Också utbildning, kommunikationsutrustning som är kompatibel med värdpartens och lämpar sig för myndighetsbruk samt språkkunskaper är förutsättningar för säkerhet i arbetet. Förvaltningsutskottet betonar att polisen i Finland och Sverige bör komma överens om gemensamma arbetssätt för patrullerna, ledningssystem och alla frågor som gäller det praktiska genomförandet av avtalet innan tillämpningen av avtalet inleds.

När riksgränsen korsas utan begäran

I artikel 4 första stycket i avtalet om polissamarbete står det att i brådskande situationer får behöriga tjänstemän från en part, utan begäran från värdparten, korsa gränsen och i gränsområdet vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att avvärja omedelbar fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet.

Grundlagsutskottet fäster i sitt utlåtande uppmärksamhet vid att ordalydelsen i artikel 4 första stycket avviker från artikel 3, där det föreskrivs om korsande av riksgränsen på begäran och enligt vilken åtgärder endast får vidtas för att förhindra ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. I fråga om ordalydelsen är bestämmelsen i artikel 4 inte uttryckligen kopplad till förebyggande av brott utan till undvikande av fara. Grundlagsutskottet har också lyft fram skrivningarna i propositionsmotiven. Grundlagsutskottet anser att det exakta innehållet i artikel 4 i avtalet förblir oklart i ljuset av propositionen. Grundlagsutskottet anser att förvaltningsutskottet bör förtydliga villkoren i artikel 4.

Förvaltningsutskottet konstaterar att artikel 3 gäller att förebygga brott och artikel 4 att avvärja fara. Enligt uppgifter till utskottet är det i praktiken också i de situationer som avses i artikel 4 i allmänhet fråga om bekämpning av ett allvarligt brott som omfattas av tillämpningsområdet för avtalet. Det kan handla om situationer där en polisman själv ser att ett allvarligt brott begås eller får information om ett allvarligt brott som sker i närheten av gränsområdet. Ordalydelsen i artikeln är dock bredare än så, och det kan också vara fråga om någon annan överhängande fara än ett allvarligt brott som hotar en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. Det kan till exempel vara ett konkret och överhängande hot om självmord.

Betänkande FvUB 6/2024 rd

Terminologi

På en svensk polismans befogenheter för förebyggande och avslöjande av brott tillämpas enligt 3 § i den föreslagna ikraftträdandelagen vad som föreskrivs i 2 kap. 1—3, 6 och 6 a, 7—11, 12, 13—15 och 20 § i polislagen. I avtalet används termerna förebygga och upptäcka brott. Enligt 1 kap. 1 § 1 mom. i polislagen har polisen till uppgift att trygga rätts- och samhällsordningen, skydda den nationella säkerheten, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning. Att det i lagförslaget används en annan term än i avtalet har enligt uppgift inte ansetts ha någon inverkan rent konkret. Men förvaltningsutskottet anser att det är en konsekvent och tydlig lösning att samma termer används i lagförslaget som i polislagen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om avtalet mellan Republiken Finlands regering och Konungariket Sveriges regering om polissamarbete i gränsområdet

4§. Användning av maktmedel. (Ny) I avtalet om polissamarbete föreskrivs det om användning av maktmedel och om användning av tjänstevapen, ammunition och annan utrustning samt motorfordon. Till skillnad från Prümfördraget är användningen av maktmedel inte avgränsad till nödvärn.

Enligt artikel 6 andra stycket i avtalet ska de behöriga tjänstemännen, inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning, ha samma rätt att använda våld som värdpartens tjänstemän. Bestämmelser om användningen av maktmedel finns i 2 kap. 17 § i polislagen.

Enligt artikel 7 andra stycket i avtalet ska de behöriga tjänstemännen, inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning, ha samma rätt att använda vapen, ammunition och utrustning som värdpartens tjänstemän. Bestämmelser om användningen av skjutvapen finns i 2 kap. 19 § i polislagen.

Med tanke på kravet på lagbundenhet vid utövning av offentlig makt enligt 2 § 3 mom. i grundlagen och på regleringens omfattning är det enligt grundlagsutskottet nödvändigt att ta in åtminstone grundläggande befogenhetsbestämmelser om användning av tjänstevapen också i den föreslagna lagen. Det är ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Detsamma gäller även andra befogenheter att bruka maktmedel.

Förvaltningsutskottet föreslår därför att lagförslaget kompletteras med en ny 4 § om användning av maktmedel. Enligt den gäller vad som föreskrivs i 2 kap. 17 § i polislagen i fråga om en svensk polismans rätt att använda maktmedel i Finland enligt artikel 6 andra stycket i avtalet. En svensk polisman har dock inte rätt att använda maktmedel för att ingripa i obemannade luftfartygs färd. Avgränsningen i fråga om obemannade luftfartyg är nödvändig, eftersom det inte föreslås att svenska polismän ska ges befogenhet att ingripa i obemannade luftfartygs färd.

Betänkande FvUB 6/2024 rd

Förvaltningsutskottet vill poängtera att enligt artikel 6 första stycket i avtalet får svenska polismän använda maktmedel endast inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning. Svenska polismän får således inte med stöd av den föreslagna lagen några sådana befogenheter som de inte har enligt sin nationella lagstiftning.

5§. Användning av skjutvapen. (Ny) För att grundlagsutskottets utlåtande ska beaktas föreslår förvaltningsutskottet att lagförslaget kompletteras med en ny 5 § om användning av skjutvapen. Enligt den gäller vad som föreskrivs i 2 kap. 19 § i polislagen i fråga om en svensk polismans rätt att använda vapen, ammunition och utrustning i Finland enligt artikel 7 andra stycket i avtalet.

Avtalet innehåller en motsvarande avgränsning i fråga om användningen av skjutvapen som konstaterats ovan i fråga om maktmedelsbruk. Enligt artikel 7 första stycket i avtalet får svenska polismän använda skjutvapen endast inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning.

Till följd av de nya 4 och 5 § som förvaltningsutskottet föreslår ändras numreringen av de paragrafer som följer efter dem.

7 (5) §. Företagande av kroppsvisitation. Enligt 1 mom. i propositionen får en svensk polisman för utredning av brott företa kroppsvisitation för att undersöka vad den visiterade har i sina kläder eller annars bär på sig eller har i de föremål han eller hon för med sig. Enligt det föreslagna 3 mom. tillämpas på företagande av kroppsvisitation vad som föreskrivs i 8 kap. 33 § 1 mom. i tvångsmedelslagen. En svensk polisman har emellertid inte rätt att företa kroppsbesiktning. Vid kroppsvisitation undersöks vad den visiterade har i sina kläder eller annars bär på sig, medan kroppsbesiktning, som är ett lite strängare tvångsmedel, omfattar genomsökning av kroppen, blodprovstagning eller någon annan kroppsundersökning (se även t.ex. RP 52/2002 rd).

Grundlagsutskottet påpekar att villkoren för att tillämpa bestämmelsen verkar vara mindre stränga än vad som föreskrivs i 8 kap. 31 § i tvångsmedelslagen, eftersom bestämmelsen inte kräver att villkoret enligt 8 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten i tvångsmedelslagen om att genomsökningen ska ge resultat är uppfylld. Dessutom anser utskottet att det utifrån propositionen förblir oklart varför det i fråga om förfarandet förutsätts att endast 8 kap. 33 § 1 mom. i tvångsmedelslagen tillämpas, men inte 2 och 3 mom., där det ingår ett krav på särskilt utrymme, om genomsökningen är omfattande, och ett krav på att den som förrättar en kroppsvisitation där händerna rör vid den visiterades kropp eller där hans eller hennes kroppsliga integritet kränks på något annat motsvarande sätt ska förrättas av en person av samma kön som den visiterade. Grundlagsutskottet anser att den föreslagna regleringen är mycket oklar också med beaktande av det som sägs i propositionen om de svenska myndigheternas begränsade befogenheter. Utskottet anser att skillnaderna mellan tvångsmedelslagen och lagförslag 1 i fråga om bestämmelserna om utövande av tvångsmedelsbefogenheter inte heller kan anses vara konstitutionellt oproblematiska. Förvaltningsutskottet bör förtydliga förhållandet mellan 5 § i lagförslag 1 och de ovan beskrivna bestämmelserna i tvångsmedelslagen och precisera regleringen. Det är ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Förvaltningsutskottet hänvisar till grundlagsutskottets kommentar om förutsättningarna för tillämpning av den 5 § som föreslås i propositionen jämfört med 8 kap. 31 § i tvångsmedelslagen.

Betänkande FvUB 6/2024 rd

Förvaltningsutskottet konstaterar att den föreslagna paragrafen saknar ett krav på att villkoret enligt 8 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten i tvångsmedelslagen att genomsökningen ska ge resultat är uppfyllt. Förvaltningsutskottet föreslår att paragrafen kompletteras med *ett nytt 3 mom* om detta. Där ska det stå att vad som föreskrivs i 8 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten i tvångsmedelslagen gäller i fråga om förutsättningarna för kroppsvisitation.

Till följd av det nya momentet blir 3 mom. i propositionen ett nytt *4 mom*.

Enligt uppgifter till förvaltningsutskottet syftar lagförslaget till att de svenska polismännens rätt att använda tvångsmedel begränsas i förhållande till finländska polismäns befogenheter. Polisens uppgifter enligt avtalet om polissamarbete har inte ansetts förutsätta sådan omfattande genomsökning av personer som ska företas i ett särskilt utrymme som reserverats för ändamålet. I de situationer som avses i avtalet ska den svenska polisman som först kommer till platsen vidta de första åtgärderna på plats för att utreda situationen. De fortsatta åtgärderna ska vidtas av polisen i Finland. I de situationer som omfattas av avtalet kan det inte heller garanteras att den polispatrull som först anländer till platsen har en polisman av samma kön som den person som ska undersökas. Således är det inte nödvändigtvis möjligt att utföra kroppsvisitation i alla situationer. Av dessa orsaker hänvisas det i propositionen endast till 8 kap. 33 § 1 mom. i tvångsmedelslagen.

Förvaltningsutskottet anser att även en svensk polisman kan bli tvungen att vidta de ovannämnda åtgärderna i vissa lägen. Utskottet föreslår därför att regleringen preciseras genom att det till bestämmelsen fogas hänvisningar också till 8 kap. 33 § 2 och 3 mom. i tvångsmedelslagen.

Förvaltningsutskottet anser att propositionens förslag om att en svensk polisman inte har rätt att utföra kroppsbesiktning är motiverat.

8 (6) §. Platsgenomsökning. Enligt förslaget får en svensk polisman för utredning av brott företas platsgenomsökning i enlighet med de förutsättningar som anges i 8 kap. 4 § i tvångsmedelslagen. I fråga om genomsökning av platser tillämpas vad som föreskrivs i 8 kap. 15 § i tvångsmedelslagen.

Grundlagsutskottet påpekar att genomsökning av platser är ett överbegrepp som omfattar allmän och särskild husrannsakan samt platsgenomsökning. Om avsikten är att i 6 § i lagförslaget också föreskriva om annat än platsgenomsökning, är paragrafens rubrik missvisande. Utskottet har ingenting att anmärka mot innehållet i den föreslagna regleringen till den del avsikten är att föreskriva om platsgenomsökning.

Förvaltningsutskottet konstaterar att avsikten med paragrafen inte är att föreskriva om annat än platsgenomsökning. Utskottet föreslår för tydlighetens skull att början av andra meningen preciseras så att där står "*I fråga om platsgenomsökning tillämpas...*".

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Betänkande FvUB 6/2024 rd

Riksdagen godkänner avtalet i proposition RP 92/2023 rd.

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 92/2023 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 92/2023 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om avtalet mellan Republiken Finlands regering och Konungariket Sveriges regering om polissamarbete i gränsområdet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Torneå den 19 oktober 2021 mellan Republiken Finlands regering och Konungariket Sveriges regering ingångna avtalet om polissamarbete i gränsområdet ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Olycksfall i arbetet

I fråga om ersättning för olycksfall i arbetet som en finländsk polisman råkat ut för på svenskt territorium tillämpas vad som föreskrivs i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015).

3 §

Befogenheter

På en svensk polismans befogenheter för förebyggande och avslöjande av brott tillämpas vad som föreskrivs i 2 kap. 1—3, 6 och 6 a, 7—11, 12, 13—15 och 20 § i polislagen (872/2011).

Betänkande FvUB 6/2024 rd

4 § (Ny)

Användning av maktmedel

I fråga om en svensk polismans rätt att använda våld i Finland enligt artikel 6 andra stycket i avtalet gäller vad som föreskrivs i 2 kap. 17 § i polislagen. En svensk polisman har dock inte rätt att använda våld för att ingripa i ett obemannat luftfartygs färd.

5 § (Ny)

Användning av skjutvapen

I fråga om en svensk polismans rätt att använda vapen, ammunition och utrustning i Finland enligt artikel 7 andra stycket i avtalet gäller vad som föreskrivs i 2 kap. 19 § i polislagen.

6 (4) §

Rätt att gripa

En svensk polisman får för utredning av ett brott gripa den som är misstänkt för brottet, om denne anträffas på bar gärning eller flyende fot.

I fråga om en situation som avses i 1 mom. tillämpas också vad som i 2 kap. 4 § i tvångsmedelslagen (806/2011) föreskrivs om underrättelse om gripande.

7 (5) §

Företagande av kroppsvisitation

En svensk polisman får för utredning av brott företa kroppsvisitation för att undersöka vad den visiterade har i sina kläder eller annars bär på sig eller har i de föremål han eller hon för med sig.

Kroppsvisitation får företas på den som är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex månader.

I fråga om förutsättningarna för kroppsvisitation gäller vad som föreskrivs i 8 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten i tvångsmedelslagen. (Nytt 3 mom.)

I fråga om företagande av kroppsvisitation tillämpas vad som föreskrivs i 8 kap. 33 § 1—3 mom. i tvångsmedelslagen. En svensk polisman har emellertid inte rätt att företa kroppsbesiktning. (4 mom. som 3 mom. i RP)

8 (6) §

Platsgenomsökning

En svensk polisman får för utredning av brott företa platsgenomsökning i enlighet med de förutsättningar som anges i 8 kap. 4 § i tvångsmedelslagen. I fråga om **platsgenomsökning** tillämpas vad som föreskrivs i 8 kap. 15 § i tvångsmedelslagen.

Betänkande FvUB 6/2024 rd

9 (7) §

Avspärrning av utredningsplatser och utredningsobjekt

En svensk polisman får för att säkerställa utredningen av ett brott spärra av en utredningsplats eller ett utredningsobjekt med iakttagande av vad som föreskrivs i 9 kap. 1 § i tvångsmedelslagen.

10 (8) §

Rätt till omhändertagande för beslag och för kopiering av handlingar

I fråga om en svensk polismans rätt att omhänderta föremål, egendom och handlingar för beslag eller kopiering tillämpas vad som föreskrivs i 7 kap. 8 § i tvångsmedelslagen.

11 (9) §

Tystnadsplikt och tystnadsrätt

I fråga om svenska polismäns tystnadsplikt och tystnadsrätt tillämpas vad som föreskrivs i 7 kap. i polislagen.

12 (10) §

Sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som inte hör till området för lagstiftningen

Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 (11) §

Övriga närmare föreskrifter

Polisstyrelsen meddelar närmare föreskrifter för att säkerställa att polisen har den beredskap som förutsätts i avtalet att i enlighet med bestämmelserna om säkerhet i arbetet utföra de polisuppgifter som hör till avtalets område utifrån den utbildning och utrustning som dess personal fått samt arrangemangen kring arbetsledningen.

14 (12) §

Ikraftträdande

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

2.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 17 § 2 mom. 6 punkten, sådan den lyder i lag 1309/2022,
och
fogas till 17 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 1209/2011, 423/2017 och 1309/2022, en ny 7
punkt som följer:

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte heller

6) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör sådana tjänstemän från främmande stater eller anställda vid Europeiska unionen eller vid en internationell organisation som är verksamma inom finskt territorium med anledning av internationellt samarbete som inletts med stöd av 9 kap. 9 b § i polislagen (872/2011),

7) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör svenska polismän som är verksamma på finskt territorium med stöd av artiklarna 3 och 4 i avtalet mellan Republiken Finlands regering och Konungariket Sveriges regering om polissamarbete i gränsområdet (FördrS /).

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betänkande FvUB 6/2024 rd

Helsingfors 10.4.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
vice ordförande Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Juha Hänninen saml
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Laura Meriluoto vänst
medlem Mira Nieminen saf
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Eemeli Peltonen sd
medlem Paula Werning sd
medlem Ben Zyskiewicz saml
ersättare Timo Mehtälä cent.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.